WELSTANDSNOTA ENSCHEDE

Bouwen aan identiteit

Welstandsfolder cultuurhistorie Enschede

Tuindorp Pathmos

Oude Markt 1900

Tuindorp Plein West-Indïe

Oude Markt 2016

Herbestemd met behoud van cultuurhistorische waarden

versie november 2021

Gemeente Enschede

Cultuurhistorie

Profiel

Bij het DNA van Enschede horen de vele sporen die de textielindustrie heeft nagelaten aan volgende generaties stadsbewoners en bezoekers. Rondom de concentrische historische kern die langs radiale wegen naar buiten is gegroeid, loopt de structuurbepalende Singel. In de buurt van industrie ontstonden arbeiderswoningen. Plein West-Indië was de eerste in samenhang ontworpen buurt inclusief park en voorzieningen. Pathmos werd met de ervaringen van dit tuindorp gebouwd. Deze tuindorpen en hun grondgebonden woningtypes zijn karakteristiek voor Enschede.

Vooral in en rondom het centrum, langs de Singel en de oude lintwegen, in de tuindorpen en verspreid in het buitengebied staan veel karakteristieke gebouwen. Als ensemble of individueel zijn deze gebouwen beeldbepalend of structuurbepalend voor de cultuurhistoriche identiteit van Enschede.

Het erfgoed van Enschede bestaat niet alleen uit gebouwen. Voor het koesteren van waardevolle, kenmerkende gebieden zijn ook historische stedenbouwkundige en landschappelijke structuren van belang (al dan niet in combinatie met bebouwing). Voorbeelden zijn houtwallen, boerderijenensembles, tuindorpen en naoorlogse stempels. Cultuurhistorische waarden zijn meer dan alleen objecten, maar de ruimtelijke benadering ontbrak nog in deze welstandsfolder.

Deze geactualiseerde versie is daarom niet alleen meer van toepassing op objecten, maar ook op gebieden en structuren. Daar zijn welstandsregels aan toegevoegd.

Beeldbepalend: *“Een beeldbepalend object verhoogt door zijn architectonische, ruimtelijke en/of zijn cultuurhistorische waarde(n) het bijzondere karakter en de herkenbaarheid van zijn omgeving.”*

Structuurbepalend: *“Een structuurbepalend object draagt bij aan de ritmiek en de ordening van de bebouwing in haar omgeving wat betreft vormgeving, stedenbouwkundige verschijningsvorm (bv. twee-onder-één kap of rijtjeswoningen) volume en functie (bv. wonen, bedrijf). ”*

Cultuurhistorische structuur: *“een gebied dat gekenmerkt wordt door een cultuurhistorisch waardevolle structuur, een waardevolle stedenbouwkundige en/of landschappelijke opzet en/of een gebied met een waardevolle kenmerkende ruimtelijke samenhang.”*

Welstandszorg

Aanpassingen aan cultuurhistorisch waardevolle gebouwen vragen om maatwerk en een zorgvuldige afweging. De basis voor de afweging is behoud, herstel en versterking door ontwikkeling. De stadsbouwmeester beoordeelt plannen op basis van een beschrijving opgesteld door een erfgoed deskundige. De beschrijving geeft aan waarom een gebouw beeldbepalend of structuurbepalend is.

Hardheidsclausule

Bij alle bouwwerken kan het voorkomen dat een plan niet voldoet aan de specifieke criteria of de themafolder. Als het plan op grond van meer dan gewone eigen kwaliteiten een bijdrage levert aan de betreffende omgeving, kan gemotiveerd worden afgeweken van deze criteria. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan afwijkend materiaalgebruik, andere bouwstijl en andere kleurstellingen die echter wel goed passen in de omgeving. Hierbij wordt teruggevallen op de algemene welstandscriteria en geldt de stelregel dat het redelijk is dat er hogere of andere eisen worden gesteld aan de zeggingskracht en het architectonisch vakmanschap naarmate het bouwwerk zich sterker van zijn omgeving onderscheidt. In deze gevallen kan aan B&W worden geadviseerd op basis van argumenten af te wijken van de geldende criteria.

Doel van welstandszorg

Aanpassingen of toevoegingen aan cultuurhistorisch erfgoed vragen om een zorgvuldige aanpak. Karakteristieke gebouwen zijn zeer verschillend, van afdakswoningen tot grote kerken, van schuren tot restanten van textielfabrieken. Dat geldt zeker ook voor ingrepen in cultuurhistorisch waardevolle structuren die in samenhang en historische context moeten worden gewogen. Het is altijd maatwerk per object en tegelijkertijd kan een object ook onderdeel uitmaken van een ensemble. Anders dan bij monumenten gaat het vooral om de zichtbare verschijningsvorm gericht op de openbare ruimte, dus gevels en dak.

Het doel van de welstandszorg in buurten met waardevolle cultuurhistorie, zoals Pathmos en Plein West-Indië, is behoud van het samenhangende beeld tot op het niveau van vooral de details. Voor beeldbepalende gebouwen is behoud dan wel herstel het uitgangspunt. Voor structuurbepalende gebouwen zit het accent op maat en schaal en het stedenbouwkundige ensemble.

Het doel voor een cultuurhistorische waardevolle structuur is het behouden van de stedenbouwkundige opzet, maat, schaal en/of de historische waardevolle (landschappelijke) aanleg. Dit kan ook door vernieuwing. Het maatschappelijk belang voor behoud van de bebouwing is minder hoog.

Welstandstoets

waarde Cultuurhistorie

- *aanpassingen en toevoegingen aan voor- en zijgevel langs openbaar gebied zijn in beginsel niet toegestaan*
- *bij onderhoud dienen de kleuren te worden gebruikt zoals met de kleurcode aangegeven in de bijlage van de waardenstellingen van Pathmos en Plein West-Indië*

Karakteristiek - beeldbepalend

- *De karakteristieke hoofdvorm van de voor- en zijgevel en het dak gesitueerd langs de openbare ruimte dient duidelijk herkenbaar te blijven dan wel zoveel mogelijk te worden hersteld*
- *Gevelwijzigingen of toevoegingen aan de voor- en zijgevel en het dak langs de openbare ruimte dienen in stijl, maat, detaillering, materiaalgebruik en kleurstelling een ondergeschikte rol te krijgen en zorgvuldig te zijn afgestemd op het bestaande object*

Karakteristiek - structuurbepalend

- *voor structuurbepalende gebouwen zijn de specifieke gebied-scriteria waarin het gebouw zich bevindt van toepassing*
- *nieuwbouw van een structuurbepalend gebouw dient in maat en schaal aan te sluiten bij het gesloopte volume en zorgvuldig te worden ingepast in het ensemble*

Cultuurhistorische structuur

- *voor gebouwen binnen een aangewezen cultuurhistorische structuur zijn de specifieke gebiedscriteria waarin het gebouw zich bevindt van toepassing waarbij het behoud van de architectonische samenhang binnen ensemble bij ingrepen het uitgangspunt*
- *bij nieuwbouw binnen een aangewezen cultuurhistorische structuur dient rekening te worden gebouden met de maat en de schaal van de gebouwen binnen het ensemble dan wel de grotere structuur. Het gevelbeeld dient zorgvuldig te worden ingepast.*

Informatie

Een beknopte uitleg over de praktische werking van het welstandsbeleid in de gemeente vindt u in de algemene brochure Welstandsnota Enschede, verkrijgbaar bij de publieksbalie in het stadskantoor. Hier kunt u ook voor eventuele vragen terecht. Alle informatie en brochures kunt u ook vinden op

www.enschede.nl/wonen-en-bouwen/bouwen/welstandsnota

U kunt telefonisch of online
een afspraak maken met de stadsbouwmeester.

Stadskantoor
Hengelosestraat 51
7514 AD Enschede
Tel. 14053

Gemeente Enschede